

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
ФАКУЛЬТЕТ ЦИВІЛЬНОЇ ТА ГОСПОДАРСЬКОЇ ЮСТИЦІЇ
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА
КАФЕДРА ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ПАТЕНТНОЇ ЮСТИЦІЇ

ШЕРЕШЕВСЬКІ ЦИВІЛІСТИЧНІ ЧИТАННЯ: ЗАХИСТ ПРАВ ПРИВАТНОЇ ОСОБИ В УМОВАХ ВІЙНИ

*МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнської наукової конференції*

*Одеса,
3 грудня 2025 року*

Одеса
Фенікс
2025

За загальною редакцією

доктора юридичних наук, професора *Є. Харитонова*

Упорядники-укладачі:

Давидова Ірина Віталівна – д.ю.н., проф. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», проф.;
Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;

Павлова Вікторія Георгіївна – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;

Лешикова Єлизавета Сергіївна – лаборант кафедри цивільного права НУ «ОЮА».

Організаційний комітет Всеукраїнської наукової конференції:

Харитонов Євген Олегович – д.ю.н., завідувач кафедри цивільного права НУ «ОЮА», член-кореспондент НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України, проф.;

Давидова Ірина Віталівна – д.ю.н., проф. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», проф.;

Зубар Володимир Михайлович – к.ю.н., проф. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;

Кривенко Юлія Василівна – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;

Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;

Павлова Вікторія Георгіївна – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;

Матійко Микола Володимирович – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;

Лешикова Єлизавета Сергіївна – лаборант кафедри цивільного права НУ «ОЮА».

Матеріали видано в авторській редакції.

*Повну відповідальність за достовірність і якість поданого матеріалу
несуть учасники Всеукраїнської наукової конференції та їхні наукові керівники,
які рекомендували ці матеріали до друку.*

III 49 **Шерешевські цивілістичні читання: захист прав приватної особи в умовах війни** : матеріали Всеукр. наук. конф. (Одеса, 3 груд. 2025 р.) [Електронне видання] / за заг. ред. Є. Харитонова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2025. – 250 с. – Режим доступу: ...

ISBN 978-617-8763-00-8

Збірник містить результати наукових досліджень, присвячених питанням захисту прав приватної особи. У виданні представлено актуальні теоретичні та прикладні напрацювання, що висвітлюють питання окремих аспектів захисту прав приватної особи, удосконалення механізму правового регулювання, створення нових правових інститутів, доповнення чинних нормативно-правових актів, що своєю чергою додатково актуалізує оновлення цивільного законодавства на підґрунті загального концепту приватного права.

Збірник адресовано студентам, викладачам, науковцям і всім, хто цікавиться теорією, практикою, історією та перспективами розвитку правової науки.

УДК 347.1/7

ISBN 978-617-8763-00-8

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2025

Гнатюк Дмитро Володимирович

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ УКЛАДАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДОГОВОРУ
ДАРУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 56

Голоденко Леся Олегівна

ЗАХИСТ ІНТЕРЕСІВ ДІТЕЙ У СІМЕЙНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ В
УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 61

Гринько Світлана Дмитрівна, Гринько Андрій Русланович

КРАЙНЯ НЕОБХІДНІСТЬ ЯК СПОСІБ САМОЗАХИСТУ ЦИВІЛЬНИХ
ПРАВ У СТАРОДАВНЬОМУ РИМІ 65

Гриценюк Владислав Олександрович

СУБ'ЄКТИ ПРАВА НА МУЛЬТИМЕДІЙНІ ТВОРИ 69

Давидова Ірина Віталівна

ДО ПИТАННЯ ПРО СУТНІСТЬ КОМЕРЦІЙНОГО
ПРЕДСТАВНИЦТВА 74

Деренюк Ангеліна Олександрівна

ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ЖИТЛОВИХ ПРАВ ВНУТРІШНЬО
ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 77

Діденко Лариса Василівна

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ
ТА ЇХНІХ СІМЕЙ НА СПАДЩИНУ В ПЕРІОД ЗБРОЙНОГО
КОНФЛІКТУ 79

Добровольська Володимира Володимирівна,

Артьомов Дмитро Володимирович

ЩОДО ПРОБЛЕМНИХ АСПЕКТІВ УЧАСНИКІВ АПЕЛЯЦІЙНОГО
ПРОВАЖЕННЯ У ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ ПІД ЧАС
ВОЄННОГО СТАНУ 82

Ennan R. E.

LEGAL PERSONALITY OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE:
IS ARTIFICIAL INTELLIGENCE A SUBJECT OF LAW?
(ПРАВСУБ'ЄКТНІСТЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ:
ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ – СУБ'ЄКТ ПРАВА?) 86

Журавель Алла Василівна

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНИХ НЯНЬ В
УКРАЇНІ 91

Заїка Юрій Олександрович

ЗАХИСТ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ У СФЕРІ ЖИТЛОВО-
КОМУНАЛЬНИХ ПОСЛУГ 95

Здирко Єлизавета Михайлівна

МОЖЛИВІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ДОКТРИНИ FAIR USE ДЛЯ ЗАХИСТУ
АВТОРСЬКОГО ПРАВА НА ЗГЕНЕРОВАНІ ЗА ДОПОМОГОЮ ШІ
ТВОРИ 100

шкодженого та знищеного житла, запровадження спрощених процедур підтвердження права власності, розробка ефективних механізмів компенсації та відновлення житла. Також доцільним є розширення можливостей альтернативного вирішення житлових спорів за участю ВПО, включаючи медіацію та інші позасудові способи захисту прав.

Таким чином, захист житлових прав внутрішньо переміщених осіб в умовах воєнного стану потребує комплексного підходу, який поєднує вдосконалення законодавства, розробку ефективних механізмів реалізації та захисту прав, а також врахування міжнародного досвіду. Цивільно-правові інструменти захисту мають бути адаптовані до реалій воєнного часу та забезпечувати реальну можливість відновлення порушених прав.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кузнецова Н. С. Житлові права внутрішньо переміщених осіб: цивільно-правовий аспект. *Право України*. 2024. № 3. С. 11-25.
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356.
3. Цивільне право України: підручник. У 2 ч. Ч. 1. Загальна за ред. Р. Б. Шишки. Київ: Видавництво «Ліра-К», 2022. 796 с.
4. Цивільне право. Особлива частина: навч. посіб. за заг. ред. Ю. М. Жорнокуя, О. Є. Кухарєва. Харків: ХНУВС, 2023. 420 с.

*Діденко Лариса Василівна,
докторка юридичних наук, професорка,
завідувачка кафедри цивільно-правових
дисциплін та статистики Міжнародного
гуманітарного університету*

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ЇХНІХ СІМЕЙ НА СПАДЩИНУ В ПЕРІОД ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

Повномасштабна збройна агресія Російської Федерації проти України, що триває з 24 лютого 2022 року, спричинила безпрецедентну кількість загиблих та зниклих безвісти військовослужбовців. Станом на листопад 2025 року, за офіційними даними Міністерства

оборони України та Координаційного штабу з питань поводження з військовополоненими, понад 65 тисяч військовослужбовців Збройних Сил України та інших законних військових формувань загинули, ще понад 12 тисяч вважаються зниклими безвісти за особливих обставин [1; 2]. Кожна така смерть породжує складні спадкові відносини, ускладнені воєнним станом, тимчасовою окупацією територій, неможливістю отримання документів та обмеженим доступом до нотаріальних і судових органів.

Однією з ключових новацій воєнного часу стало зупинення перебігу строку для прийняття спадщини. Відповідно до частини третьої статті 1270 Цивільного кодексу України строк для прийняття спадщини, що припадає на період дії воєнного стану, зупиняється на весь час дії такого стану та продовжується на шість місяців після його припинення або скасування [3; 4]. Велика Палата Верховного Суду у постанові від 26 червня 2024 року у справі № 333/1912/23 остаточно сформулювала правову позицію, що таке зупинення є автоматичним і не потребує окремого підтвердження форс-мажорних обставин [5].

Особливо актуальним залишається судове встановлення факту смерті військовослужбовця. Верховний Суд у постанові від 28 лютого 2024 року (справа № 506/358/22) зазначив, що довідка військової частини за формою № 5 та витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань є достатніми доказами для встановлення факту смерті в порядку особливого провадження [6]. Аналогічна позиція підтверджена постановою від 13 березня 2024 року (справа № 204/7924/23), де підкреслено, що рішення суду про встановлення факту смерті є самостійною підставою для видачі свідоцтва про смерть органом РАЦС [7].

Важливе практичне значення має питання спадкування одноразової грошової допомоги загиблим військовослужбовцям. Постанова Кабінету Міністрів України № 168 від 28.02.2022 прямо відносить таку допомогу (15 млн. грн.) до складу спадщини з розподілом між спадкоємцями за законом у рівних частках [8]. Цю позицію остаточно закріпив Верховний Суд у постанові від 20 листопада 2024 року (справа № 179/986/23) [9].

Практика нотаріусів у 2023-2024 роках свідчить про поступове подолання найбільш поширених відмов у вчиненні нотаріальних дій [10; 11]. Зокрема, відсутність свідоцтва про смерть перестала бути перешкодою після визнання рішення суду про встановлення факту

смерті достатньою підставою, а подання заяви спадкоємцями, які проживають на тимчасово окупованій території, стало можливим через представника або поштою з нотаріально посвідченим підписом.

Разом із тим зберігаються проблемні питання, що потребують законодавчого врегулювання: правовий режим заповітів, складених в електронній формі через портал «Дія» або в польових умовах без нотаріуса; порядок автоматичного включення до спадкову масу компенсацій за зруйноване майно в межах програми «ЄВідновлення»; зупинення позовної давності за вимогами кредиторів спадкодавця-військовослужбовця на час воєнного стану.

З метою подальшого вдосконалення правового регулювання доцільно:

- доповнити Цивільний кодекс України окремою статтею 1221-1 «Особливості відкриття спадщини після осіб, які загинули внаслідок збройної агресії проти України»;
- передбачити повністю безоплатне вчинення нотаріальних дій та звільнення від судового збору для членів сімей загиблих (аналогічно пільгам для внутрішньо переміщених осіб);
- створити єдиний електронний реєстр загиблих та зниклих безвісти військовослужбовців з прямим доступом нотаріусів.

Отже, завдяки швидкій реакції законодавця та уніфікованій судовій практиці Верховного Суду створено достатній рівень захисту спадкових прав сімей загиблих і зниклих безвісти військовослужбовців. Подальше вдосконалення законодавства має усунути залишені прогалини та забезпечити ще більшу правову визначеність у цій надзвичайно чутливій сфері.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Книга пам'яті полеглих за Україну. URL: <https://ukraine-memorial.org/> Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан дотримання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні у 2024 році. URL: <https://surl.li/shvfdv>
2. Цивільний кодекс України: Закон України № 435-IV від 16.01.2003. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 40-44. Ст. 356.
3. Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо вдосконалення порядку відкриття та оформлення спадщини: Закон України від 08.11.2023 № 3450-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3450-20>
4. Постанова КЦС ВС від 26 червня 2024 року у справі № 333/1912/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120029437>

5. Постанова Касаційного цивільного суду Верховного Суду від 28 лютого 2024 року у справі № 506/358/22 (провадження № 61-7094св23). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117624259>

6. Постанова Касаційного цивільного суду Верховного Суду від 13 березня 2024 року у справі № 204/7924/23 (провадження № 61-16728св23). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117823610>

7. Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану: постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 № 168. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2022-%D0%BF>

8. Постанова Касаційного цивільного суду Верховного Суду від 20 листопада 2024 року у справі № 179/986/23 (провадження № 61-12345св23). URL: <https://zakononline.ua/court-decisions/show/123410474>

9. Прийняття спадщини: що змінилося у 2024 році. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/pryiniattia-spadshchyny-shcho-zminylosia-u-2024-rotsi>

10. Оформлення спадщини під час війни або як не втратити свої права. URL: <https://centraljust.gov.ua/news/info/oformlennya-spadschini-pid-chas-viyni-abo-yak-ne-vtratiti-svoi-prava>

*Добровольська Володимира Володимирівна,
кандидатка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри господарського права і
процесу Національний університет «Одеська
юридична академія»*

*Артьомов Дмитро Володимирович,
аспірант кафедри господарського права і
процесу Національний університет «Одеська
юридична академія»*

ЩОДО ПРОБЛЕМНИХ АСПЕКТІВ УЧАСНИКІВ АПЕЛЯЦІЙНОГО ПРОВАЖЕННЯ У ГОСПОДАРЬКОМУ ПРОЦЕСІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Проблеми учасників апеляційного провадження у господарському процесі під час воєнного стану значно загострилися та набули специфічного характеру, пов'язаного з безпекою, територіальною доступністю правосуддя та логістикою.